

הקיבוץ הדתי

א' בתשרי תש"ע, 19.09.09
גיליון מס' 174

ראש השנה

הערות לשם מציאת השאלה הנכונה

מאת נחמיה רפל, קבוצת יבנה

לפני כ- 20 שנה, בספר הזיכרון "הפנינה", שהוצאנו לזכרה המבורך של אמי ע"ה, התפרסם מאמרה של סינתיה אוזיק, סופרת יהודית-אמריקאית. כותרת המאמר היא הכותרת שבראש מאמר זה: "הערות לשם מציאת השאלה הנכונה". בפתח הדברים כותבת אוזיק: "... כל תשובה גלומה כבר בשאלה שהולידה אותה, ולפיכך עלינו לעסוק לא בחיפוש התשובה הנכונה, אלא בגילוי השאלה הנכונה. ... קיימת סכנה ברורה ששאלת-טעות תוליד תשובת שקר".

דברים חכמים ואמיצים אלה, האמורים ברמה הכללית והפילוסופית, דין הוא שיהיו מתאימים גם למובן אחר של "תשובה", לאותה מצוות היום של "עשרת ימי תשובה". בעומקם של המושגים נפגשים שני המובנים של המילה "תשובה", ואם כך גם לתהליך החזרה בתשובה עליו אנו מצוים יש להקדים תהליך של הצגת שאלה.

לאחרונה מצאתי בספרו של שלמה ארצי, "עוד לא שבת", קטע נפלא העוסק במציאת השאלה הנכונה, שרק היא יכולה להביא בכנפיה את התשובה הנכונה. וכך הוא מספר:

יום אחד נכנס המורה לפילוסופיה, עצר את תלמידיו העליזים ואמר:

"היום יהיה לכם בוחן פתע."

"על מה הבוחן?" שאלו תלמידיו.

והוא לא השיב.

הוא חילק להם דפים ריקים, והבטיח שבסוף החלוקה יציג את השאלה על הלוח.

התלמידים חיכו.

כשסיים לחלק את ניירות המבחן, כשהיה המורה בטוח שהתלמידים מוכנים, כשהבחין כבר בהלמות הלב שלהם, הפתיע אותם ואמר שיש לו רק שאלה אחת, ואותה הוא כתב על הלוח.

השאלה היתה בת שלוש אותיות. המורה כתב על הלוח את המילה ... "למה" והוסיף סימן שאלה.

"למה? זה כל המבחן?" שאלו התלמידים הנדהמים.

"זהו", אמר המורה "זה כל המבחן."

אז הם התיישבו לכתוב את תזת ה"למה" שלהם.

חלק כתבו שבעה עמודים כי חשבו ש"כמה שייכתבו יותר, יהיה להם יותר סיכוי לקבל מאה", ורק יוסי, בן למשפחת מצוקה מיפו, אחד כזה שמעולם לא עשה חשבון לציונים, למורים ולמבחנים, כתב את התשובה

היחידה שעלתה בראשו הלא פילוסופי לשאלת המורה "למה?"

הוא כתב שם ... "למה לא?"

הוסיף את שמו, השיב את דף המבחן למורה והלך הביתה.

למחרת הוחזרו המבחנים לתלמידים. רובם קיבלו בין שישים לשמונים, ויוסי שענה על השאלה "למה?" ב"למה לא?" ... היה היחיד שקיבל מאה.

השנה החדשה הבאה עלינו לטובה נפתחת בעשרה ימים, שלגביהם אומר הרמב"ם בפרק ב' של הלכות תשובה הלכה ח': "אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר, ומיד היא מתקבלת, שנאמר 'דרשו ה' בהימצאו, קראוהו בהיותו קרוב'". לשיטתנו, אם ימים אלה לתשובה, אמורים הם להיות יפים גם לשאלה שחייבת לבוא לפנייה.

אצלי נקלטת המילה "תשובה" בשני מובניה בו-זמנית: היהודית והכללית, ואיני יכול לאחד בלי השני. אני מחפש את השאלה כדי למצוא את התשובה. הרמב"ם מצוי בעולמה של ההלכה כפי שניתן לראות משאלתו בהלכה ג': "ומה היא התשובה?" והוא משיב: "הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו ויגמור בליבו שלא יעשהו עוד, ... וכן יתנחם על שעבר, ... וצריך להתוודות בשפתיו, ולומר עניינות אלו שגמר בליבו". ככל שחיפשתי לא מצאתי ברמב"ם שחובתו הראשונית של החוזר בתשובה היא לשאול את השאלה הנכונה, את אותה שאלת ה"למה?" שכתב המורה של שלמה ארצי על הלוח.

כלפי מה אמורים הדברים? כלפי עצם הווייתנו ועולם ערכינו. דומני שאין מי שיתן את התשובה "למה לא?" כתשובה לשאלה "למה חטאת? למה עברת עבירה? מדוע לא שמעת לדבר ה'?" ואין בינינו מי שאינו מבין שהתשובה "למה לא?" אינה מתאימה כתשובה רצינית לשאלה "למה קיבוץ?". כולנו יודעים ומבינים שאורח חיינו איננו התשובה הסטנדרטית לשאלת מקום מגוריו הראוי של יהודי דתי, אלא יש בו אתגר של הגשמת ערכי שיתוף, שוויון, ערבות הדדית, תורה ועבודה, פרנסה מיגיע כפים, צדק חברתי, גמילות חסדים, סיוע לחלש, וערכים נוספים ברמה גבוהה יותר מזו המצויה בכל אתר.

במהלך השנה החולפת עסקנו לא מעט בשאלת ה"איך?", וגם בשנה הבעל"ט יהיה עלינו להקדיש זמן לניסוח הסכמות ותקנונים. עם זאת, בימים אלה של חשבון נפש, נזכור שהשאלה הנכונה היא "למה קיבוץ?", ונחפש יחדיו את התשובה הנכונה שתיתן טעם לכל המפעל הייחודי והפלאי שנקרא "הקיבוץ הדתי".

נחמיה רפל, חבר קבוצת יבנה, מכהן כמזכ"ל הקיבוץ הדתי. ניהל עד לכניסתו לתפקיד את בית הספר העל-יסודי המשותף בקבוצת יבנה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039